

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

СОЦІОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 316:159.9(07)

ББК 60.5:88р

С 69

Затверджено на засіданні кафедри соціології та психології.

Протокол № 1 від 29.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач Н. А. Мажник

Соціологія та психологія : робоча програма для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня : [Електронне видання] / уклад. Н. А. Мажник. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 47 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 316:159.9(07)

ББК 60.5:88р

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Соціологія та психологія – це науковий напрям, який дає змогу студенту відшукати відповіді на життєво важливі питання: як і чому люди думають, діють і відчувають, досягають успіху чи зазнають поразки, співіснують чи конфліктують, як вони навчаються розуміти навколишній світ і один одного, вдосконалюються як особистості. Вивчення основ соціології та психології допомагає людині зрозуміти закони суспільства, так як людина не може існувати поза суспільством, формувати інтелект, пізнати сутність і сенс життя, його цінність. Демонструючи шляхи вдосконалення особистості соціологія та психологія сприяють підвищенню ефективності її взаємодії з навколишнім світом, підказують засоби подолання негативних індивідуальних рис, які заважають самоствердженню та отриманню відчуття повноти життя.

Сучасна концепція вищої освіти в Україні зорієнтована на процеси гуманізації і гуманітаризації суспільства. Вона виходить із того, що молода людина повинна володіти науковими знаннями в галузі соціології та психології для кращого розуміння людей, обрання стратегії своєї поведінки, свідомого формування життєвого шляху, самореалізації.

Спеціаліст з вищою освітою, який працює з людьми, повинен розуміти психіку людини, знати основні психологічні функції, розуміти і вміти управляти волею, емоціями і почуттями та другими психічними характеристиками особистості, пояснювати та управляти особистим психічним станом.

На сьогодні актуально залучати потенціал психологічної науки до вирішення практичних завдань, які постають у різних сферах життєдіяльності суспільства. Створюються численні психологічні та психотерапевтичні служби, що мають нагальну потребу в надійних знаннях про людину. Отже, цілком закономірним є підвищення інтересу суспільства до здобутків психологічної науки.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни денної форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 18	Базова
Змістових модулів – 2	Спеціальність : 186 "Технології електронних мультимедійних видань"	Рік підготовки
		3-й
		Семестр
		6-й
		Лекції
		18 год
Загальна кількість годин – 90	Освітній ступінь: бакалавр	Практичні, семінарські
Тижневих годин: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 3		20 год
		Самостійна робота
		52 год
		Вид контролю
		ПМК

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 73 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Соціологія та психологія" є формування системи теоретичних знань про базові категорії та принципи, фундаментальні теорії соціології та психології, вміння використовувати соціологічний підхід як важливий засіб і дійовий інструмент аналізу складних соціологічних проблем у всіх сферах життя, загальні закономірності психічної діяльності особистості та оволодіння основами загальної психологічної грамотності майбутнього спеціаліста.

Навчальна дисципліна "Соціологія та психологія" є нормативною дисципліною, що вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" денної форми навчання.

Для досягнення зазначеної мети вирішуються такі завдання:
розвиток у студентів соціологічного мислення і соціологічної уяви;
надання їм допомоги в розумінні сутності змісту соціологічних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному ринковому суспільстві;
формування у студентів навичок ефективно приймати і реалізовувати рішення, спрямовані на оптимальне функціонування і подальший розвиток виробничих організацій як соціальних об'єктів, в умовах ринку;
формування у студентів системи теоретико-методологічних знань із проблем психологічної науки і практики;
формування у студентів структурних елементів психіки – психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів і утворень на рівні відтворення і тлумачення для практичного застосування та втілення в процесі фахової діяльності майбутнього спеціаліста;
формування у студентів установки на самореалізацію та саморозвиток.

Об'єктом навчальної дисципліни є закони розвитку і функціонування соціальних спільнот і соціальних процесів, соціальні відносини як механізм взаємозв'язку і взаємодії між суспільством і людьми, між спільнотами й особистостями, а також психіка людини.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні концепції соціології, практичні навички проведення соціологічних досліджень з актуальних проблем сучасного життя людини в суспільстві, а також закони, закономірності, механізми функціонування та розвитку психіки як особливої форми життєдіяльності.

Підґрунтям для ефективного оволодіння знаннями, вміннями та навичками у сфері соціології та психології є опанування студентом таких навчальних дисциплін: "Філософія", "Політична економія", "Економічна теорія", "Історія України".

У свою чергу, знання з даної навчальної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як "Менеджмент", "Управління персоналом", "Інтелектуальний капітал", "Соціологія і психологія управління", "Управління поведінкою персоналу виробничої організації", "Соціальна психологія", "Культура ділового спілкування та партнерства" та ін.

Теоретичну та практичну підготовку студенти отримують у формі лекційних, практичних та семінарських занять.

Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат, необхідний для розуміння сутності суспільства, місця і ролі людини в ньому;

наукові підходи, необхідні для пізнання, аналізу й опису явищ і процесів сучасного суспільства;

фактори, що впливають на розвиток особистості;

специфіку соціологічного вивчення економічних, політичних, культурних, релігійних явищ в Україні;

технологію розробки програми соціологічного дослідження;

психологічну характеристику психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів та утворень;

основні закономірності функціонування психічних пізнавальних процесів;

закономірності формування і розвитку особистості;

фактори формування особистості;

концепції особистості;

психологічні концепції теорії діяльності та її основні компоненти;

вміти:

порівнювати, аналізувати, синтезувати знання теоретичних концепцій соціології;

аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них;

визначати проблеми соціалізації особистості в умовах ринкових відносин;

використовувати інструменти соціології для вивчення і вирішення проблем у всіх сферах суспільного життя;

застосовувати категоріальний апарат психології в системі професійного навчання і практичної діяльності;

враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості;

сприймати науково обґрунтовану психологічну інтерпретацію структурних елементів психіки особистості;

усвідомлювати власну психічну сферу;

аналізувати різноманітні види діяльності;

пізнавати рівень розвитку психічних пізнавальних процесів у особистості.

Для формування професійних компетентностей застосовуються методи і технології активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Ключові компетентності, якими мають оволодіти студенти.

Соціальна компетентність – передбачає здатність жити в соціумі (враховувати інтереси і потреби різних соціальних груп, дотримуватись соціальних норм і правил, співпрацювати з різними партнерами тощо).

Комунікативна компетентність – передбачає оволодіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами, в тому числі й мовою комп'ютерного програмування, включаючи спілкування через Internet; наявність розвинутої мови, техніки спілкування (говоріння, слухання); володіння сучасними засобами зв'язку, вміння складати ділові папери та ін.

Інформаційна компетентність – передбачає здатність до пошуку, обробки, збереження і створення інформаційних ресурсів та обміну ними.

Когнітивна компетентність – проявляється у: 1) готовності до постійного підвищення освітнього рівня, потребі в актуалізації і реалізації особистісного потенціалу, здатності самостійно здобувати нові знання й уміння, здатності до саморозвитку; 2) здатності переносити знання й уміння з одного виду професійної діяльності в інший, вирішувати проблеми, самостійно і критично мислити.

Спеціальна компетентність – полягає у підготовленості особистості до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці. Спеціальна компетентність формується у навчальному процесі під час професійного становлення та розвитку фахівця. Основу цього процесу складає формування загально-предметних і спеціально-предметних компетентностей.

Загально-предметні компетентності сформовані відповідно до певного кола навчальних дисциплін і освітніх галузей при професійній підготовці.

Спеціально-предметні компетентності формуються у межах навчальної дисципліни "Соціологія та психологія" (табл. 2.1).

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
С (Соціологія)	Усвідомлювати сутність теоретичних положень соціології та грамотно використовувати інструменти соціології для пізнання і вирішення найбільш актуальних проблем існуючої реальності	Визначати і грамотно застосовувати на практиці соціологічні знання та вміння
		Грамотно використовувати інструменти соціології для ефективного вирішення соціальних проблем і зняття соціальних протиріч
		Здатність аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них
		Визначати фактори, що впливають на розвиток особистості і корегувати умови формування індивідуальності в сучасному суспільстві
ПС (Психологія)	Проводити аналіз психічних станів, властивостей та процесів особистості, та застосовувати спеціальні прийоми та засоби психології для підвищення ефективності діяльності особистості	Здійснювати інтеграцію, перенос та застосовувати на практиці знання та вміння з психології
		Грамотно використовувати особливості форм впливу психіки
		Визначати та аналізувати основні рівні та структуру свідомості
		Визначати основні завдання психології особистості та психологічну структуру особистості
		Грамотно визначати й аналізувати механізм та результат розвитку особистості

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.2.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Компетентності	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Соціологія як наука про суспільство					
Тема 1. Вступ до соціології					
Визначати і грамотно застосовувати на практиці соціологічні знання та вміння	Поняття про суспільство	Знання елементарних загальних соціологічних положень про себе та довкілля	Уміння виконувати та застосовувати на практиці соціологічні знання	Взаємодія в обмеженому колі осіб	Виконання соціологічних завдань під безпосереднім контролем
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології					
Грамотно використовувати інструменти соціології для ефективного вирішення соціальних проблем і зняття соціальних протиріч	Знання елементарних понять про концепції та розвиток соціології	Знання найбільш прийнятних підходів для пізнання, аналізу й опису явищ і процесів сучасного суспільства	Уміння аналізувати, порівнювати, синтезувати знання про теоретичні концепції соціології	Взаємодія в соціальній групі	Виконання соціологічних завдань під керівництвом з елементами самостійності
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура					
Здатність аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них	Сутність понять "суспільство", "спільнота", "група"	Знання типології суспільств, спільнот, груп, соціологічних підходів	Уміння аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них	Взаємодія в соціальній групі, ефективна робота в команді, сприйняття критики, порад та вказівок	Відповідати за результати виконання соціологічних завдань у навчанні або професійній діяльності

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків					
Визначати фактори, що впливають на розвиток особистості і корегувати умови формування індивідуальності в сучасному суспільстві	Сутність поняття "особистість", "індивід"	Знання факторів, що впливають на розвиток особистості	Уміння визначати проблеми соціалізації особистості в умовах ринкових відносин	Взаємодія та співробітництво з широким колом осіб для здійснення навчальної або професійної діяльності	Відповідати за результати навчання або професійної діяльності
Змістовий модуль 2. Психологія як наука про психіку людини					
Тема 5. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки					
Здійснювати інтеграцію, перенос та застосовувати на практиці знання та уміння з психології	Сутність психології як науки	Знання елементарних положень психології	Уміння застосувати на практиці знання з психології	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо основних положень психології	Виконання завдань з психології під безпосереднім контролем
Тема 6. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості					
Грамотно використовувати особливості форм впливу психіки	Знання елементарних положень психічних процесів, станів і властивостей	Знання складових та суті психічних процесів, станів і властивостей	Використовувати та застосовувати на практиці знання з психічних процесів, станів і властивостей	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Відповідати за точність та коректність визначення психічних процесів, станів і властивостей

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Рівні вияви психіки: свідомий та несвідомий					
Визначати та аналізувати основні рівні та структуру свідомості	Знання елементарних понять свідомих та несвідомих процесів	Основних ознак та особливостей формування самосвідомості	Ефективно формувати самосвідомість	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо залучення до себе людей	Відповідати за точність та надійність виявлення рівнів вияву психіки
Тема 8. Особистість, структура особистості					
Визначати основні завдання психології особистості та психологічну структуру особистості	Загальних положень розвитку особистості	Знання елементарних положень психологічних теорій особистості, компонентів психологічної структури особистості	Уміння застосовувати на практиці знання з психології особистості	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Виконання завдань з психології особистості під керівництвом з елементами самостійності
Тема 9. Розвиток особистості. "Я-концепція"					
Грамотно визначати й аналізувати механізм та результат розвитку особистості	Сутність поняття "Я-концепція"	Знання елементарних положень розвитку особистості та "Я-концепції"	Уміння застосовувати на практиці знання з механізму психологічного захисту	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо залучення до себе людей	Самостійно застосовувати ефективний механізм психологічного захисту

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Соціологія як наука про суспільство

Тема 1. Вступ до соціології

1.1. Сутність соціології, об'єкт та предмет дослідження.

Загальне поняття про соціологію, причини її виникнення. Об'єкт і предмет соціології. Структура соціологічної науки, її методологічні основи.

1.2. Структура соціології та її функції.

Соціологія у системі суспільних та гуманітарних наук. Функції соціології, її завдання в період реформування суспільства. Галузеві соціології, предмет їх вивчення. Основні категорії соціології, методи соціології.

1.3. Організація проведення соціологічних досліджень.

Сутність соціологічних досліджень, програма і методи збору первинної інформації.

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

2.1. Протосоціологічний період розвитку соціологічних знань.

Передісторія соціологічної науки. Погляди давніх філософів на соціологічні проблеми. Поява соціології як самостійної науки.

2.2. Формування соціології як самостійної науки.

Соціологічна теорія О. Конта: основні положення, методологія. Соціологічна теорія Г. Спенсера: основні положення, методологія.

2.3. Класична соціологія.

Наукові погляди К. Маркса, їх вплив на розвиток соціологічної думки. Соціологічний підхід до розуміння суспільства Е. Дюркгейма, суть його "соціологізму" та запропонованого ним соціологічного методу. Розуміюча соціологія М. Вебера, його теорія соціальної взаємодії.

2.4. Сучасна соціологія.

Структурний функціоналізм Т. Парсонса.

2.5. Розвиток соціологічної думки в Україні.

Становлення та розвиток вітчизняної соціології. Соціологічні погляди С. Подолинського, М. Драгоманова і Ф. Вовка, М. Грушевського, Б. Кістяківського, С. Дністрянського, М. Туган-Барановського. Основні напрями та проблеми розвитку новітньої української соціології.

Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

3.1. Поняття "суспільство", основні ознаки суспільства.

Суть поняття "суспільства". Основні компоненти суспільства як соціальної системи. Суперечності розвитку сучасного суспільства. Суть соціальних спільностей, їх різноманітність.

3.2. Соціальні інститути як фактор стійкості суспільства.

Соціальні інститути в системі соціальних зв'язків. Функції соціальних інститутів, їх класифікація. Соціальний зв'язок, соціальна взаємодія.

3.3. Теорії соціальної стратифікації.

Соціальна структура суспільства. Соціальна стратифікація, її типи. Механізм стратифікації. Взаємозв'язок політичної нерівності і соціальної мобільності.

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

4.1. Сутність поняття "особистість".

Людина і суспільство. Соціальна природа людини. Сутність поняття "особистість". Особистість, індивідуальність та індивід. Типи особистості.

4.2. Соціалізація та становлення особистості.

Соціалізація: сутність поняття, механізми. Фази соціалізації: соціальна адаптація та інтеріоризація. Первинна і вторинна соціалізація. Фактори соціалізації. Соціальна активність як особлива характеристика особистості.

4.3. Соціальна роль та соціальний статус особистості.

Особа і група. Свідомість, соціальний статус, система соціальних ролей. Людина в системі суспільних відносин і проблеми їх раціональної організації.

Тема 5. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки

5.1. Сутність психології, об'єкт та предмет дослідження.

Предмет, об'єкт, сутність та особливості становлення предмета психології. Природа психіки і предмет психологічної науки. Психологія як наука і її зв'язок з іншими науками.

5.2. Структура психології, принципи та методи дослідження.

Психологія в системі наук і диференціація за такими ознаками: розвиток психіки, конкретна діяльність, відношення особистості і суспільства.

Школи, напрями, концепції психології. Основні теоретичні методологічні положення біхевіоризму, когнітивної психології, гештальтпсихоло-

логії, теорії поля К. Левіна, психоаналізу, гуманістичної психології, інтеракціонізму. Основні підходи психологічної теорії до вивчення природи людини.

Принципи психологічної науки.

5.3. Психіка та її розвиток.

Рівні розвитку психіки живих організмів, функції психіки. Механізм психіки людини. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та розвитку людства.

Мозок і психіка.

Тема 6. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості

6.1. Психічні процеси.

6.1.1. Пізнавальні психічні процеси.

Сутність і фізіологічна основа сприйняття. Цілісність та структурність сприйняття. Осмисленість та узагальненість сприйняття. Класифікація та види сприйняття.

Поняття пам'яті як психічного процесу відображення досвіду людини. Теорії і гіпотези про сутність і закономірності пам'яті. Класифікація і види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті. Індивідуальні якісні відмінності в пам'яті.

Поняття про мислення. Мислення як процес. Функції мислення. Теорії мислення. Компоненти діяльності мислення. Види мислення. Тип мислення і функціональна асиметрія мозку. Мислення і мовлення. Особистісна зумовленість мислення. Інтелект, інтелектуальні властивості особистості.

Поняття про уяву. Види і прийоми уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява як необхідна ознака будь-якої людської діяльності, її основні характеристики. Уява і фантазія. Розвиток уяви. Поняття про творчість, творче натхнення.

Поняття про увагу. Фізіологічні механізми уваги. Види уваги та їхні порівняльні характеристики. Властивості уваги. Розвиток і виховання уваги в трудовій діяльності й повсякденному житті.

6.1.2. Емоційно-вольові процеси.

Сутність і види емоцій та почуттів. Аналіз психологічних та фізіологічних механізмів емоцій. Загальні властивості емоцій та почуттів. Компоненти та умови виникнення емоційного процесу. Почуття – вищий прояв культурно-емоційного розвитку людини. Емоційні прояви та типологія

почуттів з точки зору різних класифікацій особистості: типології Б. І. Додоново, Г. Сельє, Е. Кречмера. Нарцисизм, комплекс неповноцінності. Культура почуттів.

Поняття волі як психологічного процесу, який виникає при подоланні людиною перешкод на шляху досягнення мети. Фізіологічна основа вольових дій і факторів, що безпосередньо спонукають до волі.

6.2. Психічні стани.

Характеристика психічних станів. Зв'язок психічних станів, процесів та властивостей. Класифікація психічних станів.

6.3. Психічні властивості.

Темперамент як біологічний фундамент особистості. Головні компоненти темпераменту. "Коло Айзенка" – зв'язок екстраверсії та інтроверсії з типами темпераменту. Характеристика чотирьох типів темпераменту (холерика, сангвініка, флегматика, меланхоліка) з точки зору ставлення до часу та виявів емоційності, співвідношення активності й реактивності, оптимізації умов діяльності. Знання темпераменту як засіб виявлення можливостей людей з метою використання потенціалу сильних особистісних властивостей.

Тема 7. Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий

7.1. Характеристика свідомості.

Свідомість як рівень психічного відображення. Свідомість як продукт суспільно-історичного розвитку людства. Рівні свідомості та самосвідомості. Структура самосвідомості. Характер процесу усвідомлення. Психічний механізм процесу усвідомлення.

Змінні стани свідомості. Гіпноз і медитація, алкоголізм і наркоманія.

7.2. Несвідомі процеси.

Несвідоме – як специфічна функція людської психіки. Структурні елементи несвідомого. Прояви несвідомого у різних психічних процесах, станах, явищах. Співвідношення свідомих та несвідомих психічних процесів.

Тема 8. Особистість, структура особистості

8.1. Поняття про особистість.

Поняття про індивіда, людину, особистість, індивідуальність, універсум. Генетичний аспект особистості: від задатків до здібностей.

8.2. Розвиток теорій особистості.

Теорії особистості. Теорія Джемса. Типологія особистості О. Ф. Лазурського. Фрейдизм і неофрейдизм. Гуманістичні теорії особистості. Погляди С. Л. Рубінштейна та Б. Т. Ананьєва на особистість.

Розвиток теорії особистості на рівні біогенетичного, соціогенетичного та персоналогічного напрямку.

8.3. Структура особистості.

Психологічна структура особистості. Різні точки зору на структуру особистості. Структура особистості за З. Фрейдом. Психічна структура особистості за К. Юнгом. Структура особистості за К. Платоновим.

Тема 9. Розвиток особистості. "Я-концепція"

9.1. Розвиток особистості.

Становлення індивідуального "Я" як історичний процес. Основні етапи розвитку особистості і формування "Я-концепції".

9.2. Характеристика "Я-концепції".

Формування індивідуального "Я". Сутність і основа положення "Я-концепції" У. Джеймса, Р. Бернса. Концепції "дзеркального Я" Ч. Кулі й "узагальненого іншого" Г. Міда. Три компоненти "Я": розум, почуття, воля. Сутність понять "Я – образ", "Я – реальне" і "Я – імідж".

9.3. Системи психологічного захисту.

Причини появи внутрішньої психічної напруженості. Поняття "психологічний захист", його сутність. Види психологічного захисту: інформаційні та стабілізаційні. Сучасні підходи до трактування механізмів психологічного захисту. Роль механізмів психологічного захисту в житті людини.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістового модуля і тем	Кількість годин денної форми навчання			
	усього	лекції	практичні та семінарські	СРС
Змістовий модуль 1. Соціологія як наука про суспільство				
<i>Тема 1.</i> Вступ до соціології	6	2	2	2
<i>Тема 2.</i> Історія становлення і розвитку соціології	8	2	2	4
<i>Тема 3.</i> Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	12	2	2	8
<i>Тема 4.</i> Особистість у системі соціальних зв'язків	13	2	2	9
Усього годин за змістовим модулем 1	39	8	8	23
Змістовий модуль 2. Психологія як наука про психіку людини				
<i>Тема 5.</i> Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	8	2	2	4
<i>Тема 6.</i> Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості	10	2	2	6
<i>Тема 7.</i> Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	10	2	2	6
<i>Тема 8.</i> Особистість, структура особистості	8	2	2	4
<i>Тема 9.</i> Розвиток особистості "Я-концепція"	9	2	2	5
Колоквіум	6	–	2	4
Усього годин за змістовим модулем 2	51	10	12	29
Разом	90	18	20	52

5. Теми та плани семінарських та практичних занять

Семінарські заняття з цієї навчальної дисципліни – форма навчальних занять, що проводяться в активній формі. Їх мета – підвищити ефективність навчальної діяльності шляхом делегування викладачем на занятті студентам частки своїх повноважень і підвищення рівня мотивації студентів до здобуття знань, формування навичок організовувати дискусію, брати в ній участь, аргументувати свої відповіді, демонструвати культуру дискусії.

Технологія проведення семінарів в активній формі викладена в розділі 9. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття та практичні заняття враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, спрямована на розвиток культури наукового мислення, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких учасники готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Плани семінарських занять представлені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1 Соціологія як наука про суспільство			
<i>Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура</i>	<i>Тема семінарського заняття "Формування соціології як самостійної науки":</i> 1. Розвиток соціологічних знань до XIX ст. 2. Внесок О. Конта в формування соціології як науки. 3. Внесок Г. Спенсера в формування соціології як науки. 4. Внесок К. Маркса в формування соціології як науки	2	Основна: [1; 2; 9]. Додаткова: [14; 15; 18]
<i>Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків</i>	<i>Тема семінарського заняття "Сучасна соціологія":</i> 1. Сутність теорії обміну Д. Хоманса. 2. Сутність теорії справедливості Р. Х'юсмана. 3. Сутність теорії соціальної драматургії Е. Гоффмана. 4. Сутність макросоціологічних теорій	2	Основна: [1; 2; 9]. Додаткова: [11; 13; 15]
Усього годин		4	

Практичні заняття з навчальної дисципліни – форма навчальних занять, у ході яких закріплюються теоретичні знання і формуються вміння та навички аналізувати соціальні явища і процеси, робити висновки, самостійно проводити соціологічні дослідження; застосовувати наукові підходи для вирішення практичних питань. Проведення практичних занять ґрунтується на попередньо розробленому методичному матеріалі.

Практичне заняття включає поточний контроль із боку викладача рівня підготовленості студентів, загальну постановку проблеми, мету та характеристику методики виконання завдання, критеріїв оцінювання.

Отримані студентом оцінки за роботу на практичних заняттях враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формує вміння та навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідних завдань. Шляхом практичної діяльності формуються ключові, спеціальні компетентності. Перелік практичних занять подано у табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Соціологія як наука про суспільство	Виконання практичних завдань "Позиціонування особистості в системі соціальних зв'язків", "Досягнення успіху в житті" (есе)	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [11; 14; 18; 19]
	Практичне заняття з проведенням анкетування: "Соціальний портрет студента ВНЗ"	2	Основна: [2; 9]. Додаткова: [13; 15; 18; 21; 23]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Психологія як наука про психіку людини	Визначення спрямованості особистості	2	Основна: [3 – 5]. Додаткова: [10; 12; 17; 22]
	Дослідження типів темпераменту та акцентуації характеру	2	Основна: [3 – 6]. Додаткова: [16; 17; 20]
	Групова робота: Тренінг "Книга життя"	2	Основна: [4 – 7]. Додаткова: [12; 16; 25]
	Групова робота: Транзактний аналіз спілкування	2	Основна: [4 – 7]. Додаткова: [10; 12; 24; 25]
	Групова робота: Тренінг "Я – це ..."	2	Основна: [4; 5; 8]. Додаткова: [16; 17; 20; 24]
	Групова робота: обговорення психологічних ситуацій. Проведення колоквіуму	2	Основна: [3 – 8]. Додаткова: [10; 12; 16; 17; 20; 22; 24]
Усього разом за змістовими модулями		16	

5.1. Приклад типових практичних завдань за темами

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

"Досягнення успіху в житті"

Завдання 1. Виділити систему факторів, які забезпечують досягнення успіху в житті, проранжуйте їх за значущістю.

Завдання 2. Проранжуйте шість символів успіху: освіта, влада, дружелюбні зв'язки, гроші, дім в престижному районі, стабільна робота.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 58 % (52 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (90 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять, підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання комплексних завдань за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за питаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною літературою. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Соціологія як наука про суспільство			
<i>Тема 1.</i> Вступ до соціології	1. Ключові поняття, що характеризують соціальне життя. 2. Сукупність інтересів притаманних різним соціальним групам. 3. Специфіка соціальних відносин. 4. Зв'язок соціології з науками, які професійно вивчаються	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [11; 14; 18; 19]
<i>Тема 2.</i> Історія становлення і розвитку соціології	1. Порівняльна характеристика наукових поглядів Г. Спенсера і К. Маркса. 2. Найбільш важливі аспекти творчості Е. Дюркгейма і М. Вебера. 3. Зміст теорії Р. Мертона. 4. Аналіз вчення Р. Дарендорфа	4	Основна: [1; 2]. Додаткова: [11; 14; 18; 19]
<i>Тема 3.</i> Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	1. Сутність і відмінності традиційного й індустріального суспільств. 2. Співвідношення понять "соціальна структура" і "соціальна класова структура". 3. Основні елементи соціальної структури українського суспільства	8	Основна: [2; 9]. Додаткова: [13; 15; 18; 21; 23]
<i>Тема 4.</i> Особистість у системі соціальних зв'язків	1. Фактори, що впливають на розвиток особистості. 2. Уявлення про формування індивідуальності. 3. Характеристика понять "людина", "індивід", "індивідуальність", "особистість"	9	Основна: [3 – 5]. Додаткова: [10; 12; 17; 22]
Усього за змістовим модулем 1		23	

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Психологія як наука про психіку людини			
<i>Тема 5.</i> Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	1. Методи активного впливу на особистість. 2. Практична психологія праці та проф-орієнтації. 3. Психологія майбутнього	4	Основна: [3 – 6]. Додаткова: [16; 17; 20]
<i>Тема 6.</i> Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості	1. Принципи єдиного інтелекту і становлення мислення професіонала. 2. Стреси в житті людини: причини виникнення і шляхи подолання. 3. Взаємозв'язок темпераменту та діяльності людини. 4. Історія розвитку характерології. 5. Поділ рис характеру на основні та додаткові. 6. Взаємозв'язок характеру й волі	6	Основна: [4 – 7]. Додаткова: [12; 16; 25]
<i>Тема 7.</i> Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий	1. Головні тенденції розвитку самосвідомості людини. 2. Психоданаліз: співвідношення свідомого та несвідомого. 3. Форми та методи самовиховання як фактор самовдосконалення особистості	6	Основна: [4 – 7]. Додаткова: [10; 12; 24; 25]
<i>Тема 8.</i> Особистість, структура особистості	1. Особистість як цілісна система психічних властивостей людини. 2. Психологічна характеристика особистості в сучасній психології	4	Основна: [4; 5; 8]. Додаткова: [16; 17; 20; 24]
<i>Тема 9.</i> Розвиток особистості. "Я-концепція"	1. Умови психічного розвитку індивіда в процесі формування його як особистості. 2. Становлення індивідуального "Я". 3. Формування "Я-іміджу". Його складові. 3. Фрейд про механізми психологічного захисту	5	Основна: [3 – 8]. Додаткова: [10; 12; 16; 17; 20; 22; 24]
Колоквіум		4	
Усього за змістовим модулем 2		29	
Усього		52	

6.1. Рекомендації до написання есе

Рекомендації до написання есе

Есе від французького "essai", англ. "Essay", "assay" – спроба, проба, нарис; від латинського "exagium" – зважування. Есе студента – це самостійна письмова робота на тему, запропонована викладачем (тема може бути запропонована і студентом, але обов'язково повинна бути узгоджена

з викладачем). Мета есе полягає у розвитку навичок самостійного творчого мислення та письмового викладу власних думок. Есе має містити: чіткий виклад сутності поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій та аналітичного інструментарію, що розглядається в рамках дисципліни, висновки, узагальнюючи авторську позицію з поставленої проблеми. Залежно від специфіки дисципліни форми есе можуть значно диференціюватися. У деяких випадках це може бути аналіз наявних статистичних даних з досліджуваної проблеми, аналіз матеріалів із засобів масової інформації та використанням досліджуваних моделей, докладний розбір запропонованого завдання з розгорнутими думками, підбір і детальний аналіз прикладів, які ілюструють проблему і т. д.

Тема есе повинна містити в собі питання, проблему, мотивувати на роздуми.

Побудова есе – це відповідь на питання чи розкриття теми, яке засноване на класичній системі доказів.

Структура есе.

1. *Титульний лист.*

2. *Вступ* – суть і обґрунтування вибору даної теми, складається з ряду компонентів, пов'язаних логічно і стилістично. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на які ви збираєтеся знайти відповідь у ході свого дослідження. У ході роботи над вступом можуть допомогти відповіді на наступні питання: "Чи треба давати визначення термінів, що прозвучали в темі есе?", "Чому тема, яку я розкриваю, є важливою зараз?", "Які поняття будуть залучені в мої міркування з теми?", "Чи можу я розділити тему на декілька більш дрібних підтем?" (1–2 сторінки).

3. *Основна частина* – теоретичні основи обраної проблеми та виклад основного питання. Ця частина передбачає розвиток аргументації та аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій з цього питання. У цьому полягає основний зміст есе і це становить головну трудність. Тому важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або суворі міркування) пропоновану аргументацію /аналіз. Там, де це необхідно, в якості аналітичного інструменту можна використовувати графіки, діаграми і таблиці (8–9 сторінок).

Залежно від поставленого питання аналіз проводиться на основі наступних категорій: причина – наслідок, загальне – особливе, форма – зміст, частина – ціле, постійність – мінливість.

У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один параграф повинен містити тільки одне твердження і відповідний доказ, підкріплене графічним та ілюстративним матеріалом. Отже, наповнюючи змістом розділи аргументацією (відповідного підзаголовка), необхідно в межах параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки.

Добре перевірений (і для більшості – дуже необхідний) спосіб побудови будь-якого есе – використання підзаголовків для позначення ключових моментів аргументованого викладу: це допомагає подивитися на те, що передбачається зробити (і відповісти на питання, чи добрий задум). Такий підхід допоможе слідувати точно визначеній меті в даному дослідженні. Ефективне використання підзаголовків – не тільки позначення основних пунктів, які необхідно висвітлити. Їх послідовність може також свідчити про наявність або відсутність логічності у висвітленні теми.

4. *Висновок* – узагальнення та аргументовані висновки по темі з зазначенням області її застосування і т. д. Підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює сенс і значення викладеного в основній частині. Методи, рекомендовані для складання висновку: повторення, ілюстрація, цитата, вражаюче твердження. Висновок може містити такий дуже важливий елемент, що доповнює есе як вказівку на застосування (імплікацію) дослідження, не виключаючи взаємозв'язку з іншими проблемами (1–2 сторінки).

Структура апарату доказів, необхідних для написання

Доказ – це сукупність логічних прийомів обґрунтування істинності якого-небудь судження за допомогою інших істинних і пов'язаних з ним суджень. Воно пов'язане з переконанням, але не тотожне йому: аргументація або доказ повинні ґрунтуватися на даних науки та суспільно-історичної практики, переконання ж можуть бути засновані на забобонах, непоінформованості людей в питаннях економіки і політики, видимості доказовості. Іншими словами, доказ або аргументація – це міркування, що використовує факти, істинні судження, наукові дані і переконує нас в істинності того, про що йде мова. Структура будь-якого доказу включає в себе три складові: теза, аргументи та висновки або оціночні судження.

Теза – це положення (судження), яке потрібно довести. Аргументи – це категорії, якими користуються при доказі істинності тези. Висновок – це думка, що ґрунтується на аналізі фактів. Оціночні судження – це думки, засновані на наших переконаннях, віруваннях або поглядах. Аргументи зазвичай діляться на наступні групи:

Засвідчені факти – фактичний матеріал (або статистичні дані). Факти – це живильне середовище для з'ясування тенденцій, а на їх підставі – законів у різних галузях знань, тому ми часто ілюструємо дію законів на основі фактичних даних. Визначення у процесі аргументації використовуються як опис понять, пов'язаних з тезою. Закони науки і раніше доведені теореми теж можуть використовуватися як аргументи доказу.

Види зв'язків у доказі

Для того, щоб розташувати тези й аргументи в логічній послідовності, необхідно знати способи їх взаємозв'язку. Зв'язок передбачає взаємодію тези і аргументу і може бути прямим, непрямим і розділовим. Прямий доказ – доказ, при якому істинність тези безпосередньо обґрунтовується аргументом. Наприклад: ми не повинні йти на заняття, так як сьогодні неділя. Метод прямого доказу можна застосовувати, використовуючи техніку індукції, дедукції, аналогії та причинно-наслідкових зв'язків.

Індукція – процес, у результаті якого ми приходимо до висновків, що базуються на фактах. Ми рухаємося у своїх міркуваннях від особистого до загального, від припущення до твердження. Загальне правило індукції свідчить: чим більше фактів, тим переконливіше аргументація.

Дедукція – процес міркування від загального до особистого, в якому висновок зазвичай будується з опорою на дві передумови, одна з яких носить більш загальний характер. Наприклад, всі люди, що ставлять перед собою ясні цілі і зберігають спокій під час критичних ситуацій, є великими лідерами. За свідченням численних сучасників, такими якостями володів А. Лінкольн – один із найбільш яскравих лідерів в історії Америки.

Аналогія – спосіб міркувань, побудований на порівнянні. Аналогія припускає, що якщо об'єкти Л і Б схожі за декількома напрямками, то вони повинні мати однакові властивості. Необхідно пам'ятати про деякі особливості даного виду аргументації: напрями порівняння повинні стосуватися найбільш значних рис двох порівнюваних об'єктів, інакше можна дійти до цілком абсурдного висновку.

Причинно-наслідкова аргументація – аргументація за допомогою пояснення причин того чи іншого явища (дуже часто явищ, що знаходяться у взаємозалежності).

Вимоги до фактичних даних і інших джерел

При написанні есе надзвичайно важливо те, як використовуються емпіричні дані та інші джерела (особливо якість читання). Всі (фактичні) дані співвідносяться з конкретним часом і місцем, тому перш, ніж їх використовувати, необхідно переконатися в тому, що вони відповідають необхідному для досліджень часу і місцю. Відповідна специфікація даних за часом і місцем – один із способів, який може запобігти надмірному узагальненню, результатом якого може стати, наприклад, припущення про те, що всі країни за деякими важливими аспектами однакові (якщо ви так вважаєте, тоді це має бути доведено, а не бути голослівним твердженням).

Завжди можна уникнути надмірного узагальнення, якщо пам'ятати, що в рамках есе використовувані дані є ілюстративним матеріалом, а не заключним актом, тобто вони підтверджують аргументи і міркування і свідчать про те, що автор уміє використовувати дані належним чином. Не можна забувати також, що дані, які стосуються спірних питань, завжди піддаються сумніву. Від автора не чекають визначеної або остаточної відповіді. Необхідно зрозуміти сутність фактичного матеріалу, пов'язаного з цим питанням (відповідні індикатори? Наскільки надійні дані для побудови таких індикаторів? До якого висновку можна дійти на підставі наявних даних та індикаторів щодо причин і наслідків? і т. д.), і продемонструвати це в есе. Не можна посилатися на роботи, які автор есе не читав сам.

Процес написання есе можна розбити на кілька стадій: обдумування – планування – написання – перевірка – редагування.

Планування – визначення мети, основних ідей, джерел інформації, термінів закінчення і подання роботи.

Мета повинна визначати дії. Ідеї, як і цілі, можуть бути конкретними і загальними, більш абстрактними. Думки, почуття, погляди й уявлення можуть бути виражені у формі аналогій, асоціацій, припущень, міркувань, суджень, аргументів, доказів і т. д.

Аналогії – виявлення ідеї та створення уявлень, зв'язок елементів значень.

Асоціації – відображення взаємозв'язків предметів і явищ дійсності у формі закономірного зв'язку між нервово-психічними явищами (у відповідь на той чи інший словесний стимул видати "першу, що прийшла на думку" реакцію).

Припущення – твердження, не підтвержене жодними доказами.

Міркування – формулювання і доказ думок.

Аргументація – ряд пов'язаних між собою суджень, які висловлюються для того, щоб переконати читача (слухача) у правильності (істинності) тези, точки зору, позиції.

Судження – фраза або пропозиція, для якого має сенс питання: правдиве чи хибне?

Докази – обґрунтування того, що висновок правильний абсолютно або з якою-небудь часткою ймовірності. Як докази використовуються факти, посилення на авторитети, свідомо правдиві судження (закони, аксіоми тощо), докази (прямі, непрямі, ("від протилежного", "методом виключення") і т. д.

Перелік, який вийде в результаті перерахування ідей, допоможе визначити, які з них потребують особливої аргументації. Тема есе підкаже, де шукати потрібний матеріал. Зазвичай користуються бібліотекою, Інтернет-ресурсами, словниками, довідниками. Перегляд означає редагування тексту з орієнтацією на якість і ефективність. Якість тексту складається з чотирьох основних компонентів: ясності думки, чіткості, грамотності і коректності.

Думка – це зміст написаного. Необхідно чітко і ясно формулювати ідеї, які хочете висловити, в іншому випадку вам не вдасться донести ці ідеї та відомості до оточуючих.

Виразність – це доступність тексту для розуміння. Легше за все її можна досягти, користуючись логічно і послідовно ретельно вибраними словами, фразами і взаємопов'язаними абзацами, розкриваючи тему. Грамотність відображає дотримання норм граматики і правопису. Якщо є якісь сумніви подивіться у підручник у словнику у підручнику зі стилістики або дайте прочитати написане людині, чия манера писати вам подобається.

Коректність – це стиль написаного. Стиль визначається жанром, структурою роботи, цілями, які ставить перед собою, автор пише читачам до яких він звертається.

Тематика есе

1. Роль соціології у вирішенні проблем суспільного розвитку.
2. Наукові дискусії про предмет соціології.
3. Системний аналіз суспільства в історії соціології.
4. Протиріччя розвитку сучасного суспільства.
5. Наукові дискусії про сутність соціалізації.
6. Бідність як соціальний феномен.

7. Культура – спосіб функціонування цінностей.
8. Організаційна культура у системі управління.
9. Найбільш актуальні проблеми молоді.
10. Аналіз соціального стану молоді.
11. Становлення і розвиток соціології сім'ї як галузі соціології.
12. Роль сім'ї у вихованні підростаючого покоління.
13. Особистість у ситуації конфлікту.
14. Взаємозв'язок принципів і методів психологічної науки.
15. Роль психології в оптимізації професійної діяльності.
16. Психологія в моєму житті.
17. Методики дослідження пам'яті людини.
18. Психологічні особливості спільної творчої діяльності.
19. Класичні теорії особистості.
20. Провідні чинники розвитку самосвідомості людини.
21. Психологічна характеристика власної особистості.
22. Форми і методи самовиховання як фактор самовдосконалення особистості.
23. Найважливіші етапи життєвого шляху людини для розвитку її особистості.
24. Сутність і форми дії механізмів психологічного захисту.
25. Зміст і значення співвідношення трьох компонентів "Я": "Я-образу", "Я-реального", "Я-іміджу".

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Вступ до соціології

1. Чим відрізняються знання наукові від поза наукових?
2. Що спільного та що відрізняє соціологію і філософію?
3. Які об'єктивні фактори зумовили становлення соціології як самостійної науки?
4. У чому суть соціологічного позитивізму?
5. Охарактеризуйте соціологічне дослідження і його основні види.
6. Охарактеризуйте програму, етапи соціологічних досліджень.
7. У чому різниця понять "методологія", "методика", "метод", "техніка"?
8. У чому полягає сутність методу "аналіз документів"?
9. У чому полягає сутність методу "спостереження"?
10. Що таке опитування?

11. Які існують види опитування?
12. Що становить метод "соціальний експеримент"?

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

1. У чому відмінності соціологічних ідей О. Конта, Г. Спенсера, К. Маркса?
2. У чому відмінність наукових концепцій Е. Дюркгейма і М. Вебера?
3. Назвіть найбільш відомі з сучасних соціологічних теорій.
4. Охарактеризуйте суть "теорії конфлікту".
5. У чому відмінність сутності наукових поглядів М. Драгоманова, М. Грушевського, В. Липинського?

Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

1. У чому полягає суть поняття "суспільство"?
2. Чому суспільство – соціальна система?
3. Назвіть основні компоненти суспільства як соціальної системи.
4. Які основні віхи становлення суспільства?
5. Що таке соціальна структура суспільства?
6. Від чого залежить той чи інший тип соціальної структури?
7. Що таке соціальні інститути та які їх функції?
8. Які причини соціальної нерівності?
9. Що таке соціальна стратифікація?
10. Що означає соціальна мобільність у суспільстві?
11. Види соціальної мобільності.
12. Що таке соціальний зв'язок?
13. У чому сутність соціальної дії?

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

1. Яке значення має соціальна типологія особистостей?
2. Розкрийте зміст соціальної активності особистості.
3. Чи існують вікові межі поняття "молодь"?
4. Які проблеми молоді є найбільш актуальними?
5. Що означає поняття "внутрішні механізми саморегулювання поведінки"?
6. Що є причинами девіантної поведінки серед молоді?
7. Якою є демографічна ситуація в Україні?

Тема 5. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки

1. Коли психологія почала формуватися як самостійна наука?
2. Навіщо в вузі вивчається психологія?
3. Визначте задачі психології.
4. У чому полягає відмінність науки психології від життєвої психології, квазіпсихології та поп-психології?
5. У чому відмінність об'єкта і предмета дослідження психології?
6. Охарактеризуйте структуру психіки.

Тема 6. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани і властивості

1. Дайте власне визначення психіки.
2. Навіщо потрібна психіка? Які її основні функції.
3. Охарактеризуйте етапи розвитку психіки.
4. Дайте порівняльну характеристику методів проведення психологічних досліджень.
5. Дайте характеристику відчуття й сприйняття.
6. Надайте характеристику і види здібностей.
7. Дайте характеристику мислення та порівняйте його з творчим мисленням.
8. Що означає гнучкість мислення?
9. Характеристика та види пам'яті.
10. Що є основою уваги?
11. Характеристика та властивості мови.
12. Визначення ознак та властивостей темпераменту.
13. Характеристика та типологія характеру.
14. Охарактеризуйте емоції та почуття.
15. Надайте характеристику спрямованості особистості.

Тема 7. Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий

1. Що таке свідомість?
2. Охарактеризуйте рівні свідомості.
3. Надайте структуру самосвідомості.
4. Охарактеризуйте процес усвідомлення.
5. Що означає "змінні стани свідомості"?

6. Що означає несвідомі психічні процеси?
7. Назвіть структурні елементи несвідомого.
8. Охарактеризуйте співвідношення свідомих і несвідомих психічних процесів.

Тема 8. Особистість, структура особистості

1. Дайте характеристику поняття "індивід", "людина", "особистість".
2. Дайте характеристику гуманістичної теорії особистості.
3. З. Фрейд про структуру особистості.
4. Що означає психологічна структура особистості?
5. Які існують точки зору на структуру особистості?
6. Як К. Платонов визначає структуру особистості?
7. Що становить типологія особистості О. Ф. Лазурського?

Тема 9. Розвиток особистості. "Я – концепція"

1. Причини появи внутрішнього конфлікту, напруженості.
2. Становлення індивідуального "Я".
3. Що означає поняття "Я – концепція"?
4. З. Фрейд про значення сновидінь.
5. Що таке механізм психологічного захисту?
6. Які існують види психологічного захисту?

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачається застосування таких сучасних навчальних технологій, як проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, ділові ігри, презентації.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 8.1 та 8.2.

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Вступ до соціології	Лекція із застосування навчальних технологій, групова робота, індивідуальна творча робота
<i>Тема 2.</i> Історія становлення і розвитку соціології	Лекція-дискусія з питання "Практичний контекст положень теорій вчених", презентація доповідей, дискусія в ході семінарських занять
<i>Тема 3.</i> Суспільство як соціальна система, його соціальна структура, теорія соціальної стратифікації	Проблемна лекція з питання "Особливості соціальної структури сучасних суспільств", мозкова атака, дискусія з приводу вирішення найбільш гострих питань суспільства
<i>Тема 4.</i> Особистість у системі соціальних зв'язків	Лекція-дискусія з питання "Основні проблеми соціалізації особистості в Україні", групова робота, ділова гра, презентація результатів
<i>Тема 5.</i> Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	Лекція-діалог з питання "Основні проблеми психологічної підготовки в Україні", групова робота, дискусія з приводу зняття існуючих протиріч
<i>Тема 6.</i> Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості	Лекція із застосування навчальних технологій, групова робота, дискусія за результатами доповідей
<i>Тема 7.</i> Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий	Лекція діалог з питання головних тенденцій розвитку самосвідомості людини
<i>Тема 8.</i> Особистість, структура особистості	Проблемна лекція з питання "Психологічна характеристика власної особистості"
<i>Тема 9.</i> Розвиток особистості. "Я-концепція"	Метаплан з питання найважливіших етапів життєвого шляху людини для розвитку її особистості

Проблемна лекція – це лекція, у ході якої новий зміст освіти подається не у вигляді готової інформації, яку необхідно запам'ятати, а як невідоме, що необхідно "відкрити". Викладач створює проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуку шляхів її розв'язання, вирішення протиріч, крок за кроком підводячи до цілі.

Лекція-дискусія (лекція із включенням дискусійних питань) – лекція, у ході якої передбачається не тільки включення відповідей слухачів на питання викладача, а й організацію вільного обміну думками в інтервалах між логічними розділами.

Лекція-діалог (лекція із включенням бесіди) – це діалог з аудиторією, форма залучення слухачів до навчального процесу, що передбачає безпосередній контакт з аудиторією. Дозволяє привернути увагу до найважливіших питань із теми, визначити темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку – це лекція, у ході якої викладач організовує отримання інформації про реакцію аудиторії на поставлені питання за допомогою технічних засобів або прийомів постановки питань (на початку лекції чи після кожного її розділу). Якщо відповідь є правильною, викладач продовжує виклад, якщо ні – ставить питання і підводить підсумки. Така технологія дозволяє відстежити засвоєння змісту освіти у ході лекційного заняття.

Лекція-прес-конференція – це лекція, яка будується на питаннях студентів за темою, що розглядається. Викладач пропонує студентам письмово поставити йому запитання з названої ним теми. Протягом двох-трьох хвилин студенти формулюють запитання і передають їх викладачеві. Така лекція читається як зв'язний текст, у процесі чого даються відповіді на запитання.

Дискусія – організаційна форма навчання, заснована на публічному, відкритому, доброзичливому обговоренні актуального, але суперечливого питання і спрямована на певний позитивний результат.

Ділова гра – організаційна форма навчання, яка ґрунтується на ситуації вибору і прийняття рішень, в якій відтворюються умови, близькі до реальних. У ній передбачаються такі дії учасників, які дозволяють осмислити, пережити й освоїти нові функції. У грі закладена конкретна подія або явище, що підлягає моделюванню, і допускається віднесення ігрового часу до будь-якого періоду (теперішнього, минулого, майбутнього). Зазвичай – це модель відрізка майбутньої професійної діяльності студентів.

Мозкова атака – це метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Метаплан – це метод, що містить у собі елементи дискусії, мозкової атаки, аналізу випадків (ситуацій), гри та зводиться до розроблення під час обговорення проблеми плаката під назвою "метаплан". По суті своїй є методом безпосередньої колективної творчості, що забезпечує поштовх до диверсифікації діяльності робочої групи.

Робота в групах – форма організації навчально-пізнавальної діяльності, яка використовується для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму і спільної роботи.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для наведення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових продуктів діяльності та послуг.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	Тема семінарського заняття "Формування соціології як самостійної науки": 1. Розвиток соціологічних знань до XIX ст. 2. Внесок О. Конта в формування соціології як науки. 3. Внесок Г. Спенсера в формування соціології як науки. 4. Внесок К. Маркса в формування соціології як науки	Семінари-дискусії, презентації. Семінари-дискусії, презентації. Семінари-дискусії, презентації
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	Тема семінарського заняття "Сучасна соціологія". 1. Сутність теорії обміну Д. Хоманса. 2. Сутність теорії справедливості Р. Х'юсмана. 3. Сутність теорії соціальної драматургії Е. Гоффмана. 4. Сутність макросоціологічних теорій	Презентація результатів дослідження

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів базується за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового Положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в наступних формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків під час виконання індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді усім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться декілька разів за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить в собі практичні завдання різного рівня компетентності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння надавати обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, уміння пошуку необхідної інформації, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання "есе" є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладання міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків на конкретну проблему;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використовування методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана відповідно до встановленого терміну.

Після екзаменаційної сесії декан видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У визначені терміни студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів одержаних за результати підсумкової/семестрової успішності дорівнює або перевищує 60 балів за поточний і модульний контроль впродовж семестру.

Розширена шкала підсумкового контролю використовується для виставлення екзаменаційних оцінок.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Оцінки за розширеною шкалою виставляються на підставі накопичувальної бальної шкали (табл. 9.1) та оцінки за національною шкалою (табл. 9.2).

Таблиця 9.1

Оцінки за розширеною шкалою

Проміжок за накопичувальною бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою
90 – 100	Відмінно
74 – 89	Добре
60 – 73	Задовільно
54 – 59	Достатньо
1 – 53	Незадовільно

Оцінки за національною шкалою

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
	екзамен	залік
90 – 100	відмінно	зараховано
82 – 89	добре	
74 – 81		
64 – 73		
60 – 63	задовільно	не зараховано
35 – 59	незадовільно	
1 – 34		

Приклад колоквіуму подано далі. Кожне питання оцінюється в 0,5 бала:

1. Психологія – це наука про:

- а) світогляд;
- б) психіку і психічні явища;
- в) мотиви і установки.

2. Для чого необхідне вивчення психології?

3. Дайте назву критерії і галузі психології, яка вивчає явище психіки, що існують тільки в групі людей (масовидні явища) або у особи тільки в групі (психологічна сумісність):

критерій ...

галузь психології ...

4. Допишіть відсутні базові категорії психології:

5. Психічне відображення – це:

- а) упорядкування і гармонія змісту відображення відповідно до мети дій або діяльності людини;
- б) процес перетворення і втілення душевних людських сил і здібностей з розумовою формою;
- в) система функцій як регулятора діяльності людини;
- г) процес, який попереджає події і забезпечує функцію передбачення в діяльності та поведінці.

6. Темперамент, здібності, характер, спрямованість – це:

- а) психічні процеси;
- б) психічні стани;
- в) психічні властивості.

7. Перерахуйте види відчуттів:

а) за місцем розташування рецепторів;

б) за часом виникнення;

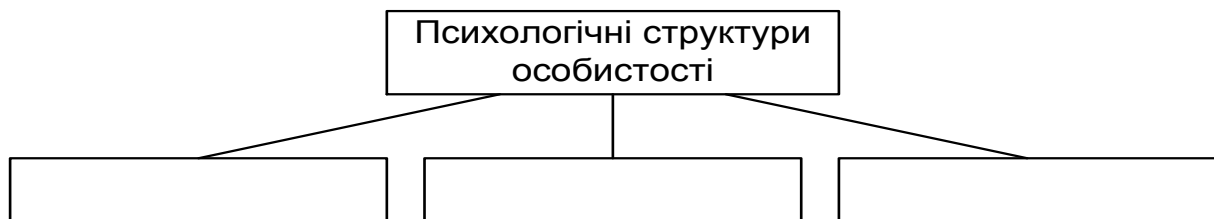
в) за наявністю або відсутністю безпосереднього контакту з подразником;

г) за місцем розташування рецепторів і за часом виникнення.

8. У чому відмінність лабораторного експерименту від природного?

9. Дайте визначення поняття "аналізатор".

10. Доповніть схему:

11. Дайте характеристику "спрямованості на спілкування".

12. Дайте визначення поняття "здатність".

13. Заповніть таблицю:

Тип вищої нервової діяльності	Характеристика нервових процесів			Тип темпераменту
	За силою	За врівноваженістю	За рухливістю	
1-й тип	Сильний		Рухомий	
2-й тип	Сильний	Неврівноважений	Рухомий	
3-й тип		Урівноважений	Малорухливий	
4-й тип	Слабкий		Малорухливий	

14. Поясніть взаємозв'язок між темпераментом і характером.

15. Поясніть особливості поведінки і діяльності меланхоліка.

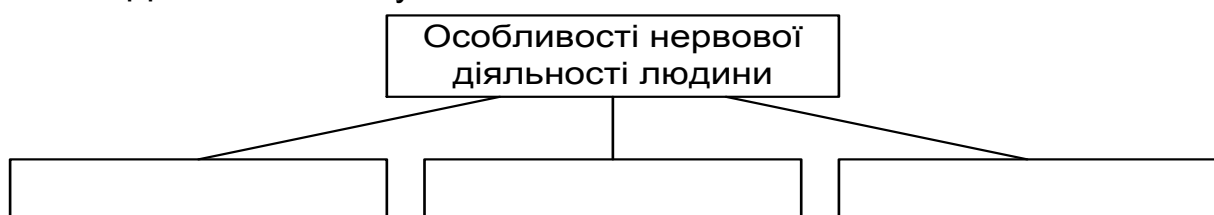
16. Дайте визначення поняттю "спеціальні елементарні здібності".

17. Продовжіть і дайте пояснення сила характеру виражається ...

18. Цілісні прояви особистості, які характеризуються тим або іншим рівнем її активності – це ...

19. Дайте визначення поняттю "спрямованість".

20. Доповніть схему:

10. Розділ балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Максимальний бал	
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1. Соціологія як наука про суспільство							
Визначати і грамотно застосувати на практиці соціологічні знання та вміння	1	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Вступ до соціології	Робота на лекції	2
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка підготовки за темою	–
	2	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття "Позиціонування особистості в системі соціальних зв'язків". Практичне заняття "Досягнення успіху у житті" (есе)	Активна участь у виконанні практичних завдань. Есе	10
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Грамотно використовувати інструменти соціології для ефективного вирішення соціальних проблем і зняття соціальних протиріч	3	Ауд.	2	Лекція	Історія становлення і розвитку соціології	Робота на лекції	2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	4	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття з проведенням анкетування "Соціальний портрет студента ВНЗ"	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них	5	Ауд.	2	Лекція	Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	Робота на лекції	2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	6	Ауд.	2	Семінарське заняття	Тема. Класична соціологія	Активна участь у виконанні практичних завдань. Презентація	10
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Визначати фактори, що впливають на розвиток особистості і корегувати умови формування індивідуальності в сучасному суспільстві	7	Ауд.	2	Лекція	Особистість у системі соціальних зв'язків	Робота на лекції	2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	8	Ауд.	2	Семінарське заняття	Тема. Сучасна соціологія	Активна участь у виконанні практичних завдань. Презентація. Модульна контрольна	16
		СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Змістовий модуль 2. Психологія як наука про психіку людини							
Здійснювати інтеграцію, перенос та застосовувати на практиці знання та вміння з психології	9	Ауд.	2	Лекція	Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	Робота на лекції	2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	10	Ауд.	2	Практичне заняття	Визначення спрямованості особистості	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Грамотно використовувати особливості форми впливу психіки	11	Ауд.	2	Лекція	Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості	Робота на лекції	2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–

Закінчення табл. 10.1

1	2	3	4		5	6	
	12	Ауд.	2	Практичне заняття	Дослідження типів темпераменту та акцентуації характеру	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Визначати та аналізувати основні рівні та структуру свідомості	13	Ауд.	2	Лекція	Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	Робота на лекції	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	14	Ауд.	2	Практичне заняття	Тренінг "Книга життя"	Активна участь у виконанні практичних завдань. Есе	10
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Визначати основні завдання психології особистості та психологічну структуру особистості	15	Ауд.	2	Лекція	Особистість, структура особистості	Робота на лекції	2
			2	Практичне заняття	Транзактний аналіз спілкування. Ділова гра "Вертушка спілкування"	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Поточна контрольна робота	Перевірка домашніх завдань	–
Грамотно визначати й аналізувати механізм та результат розвитку особистості	16	Ауд.	2	Лекція	Розвиток особистості "Я-концепція"	Робота на лекції	2
			2	Практичне заняття	Тренінг "Я – це ..."	Активна участь у виконанні практичних завдань. Модульна контрольна робота	10
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
	17	Ауд.	2	Практичне заняття	Обговорення психологічних ситуацій. Проведення колоквиуму	Активна участь у виконанні практичних завдань. КОЛОКВІУМ	14
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	–
Усього	90	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100	

Розподіл балів за формами та методами навчання та максимальний бал на тиждень наведено в табл. 10.2 та 10.3.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за формами та методами навчання

Теми змістових модулів	Лекції	Практичні заняття	Есе	Презентація	Модульна КР	Колоквіум	Сума
ЗМ 1	Тема 1	2	4	5	–	–	11
	Тема 2	2	4	–	–	–	6
	Тема 3	2	4	–	5	–	11
	Тема 4	2	4	–	5	6	17
ЗМ 2	Тема 5	2	4	–	–	–	6
	Тема 6	2	4	–	–	–	6
	Тема 7	2	4	5	–	–	11
	Тема 8	2	4	–	–	–	6
	Тема 9	2	4	–	–	6	22
	Колоквіум	–	4	–	–	–	10
Усього	18	40	10	10	12	10	100

Таблиця 10.3

Максимальний бал на тиждень

Теми змістових модулів	Лекції	Практичні заняття	Есе	Презентація	Модульна КР	Колоквіум	Сума		
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	2	–	–	–	2		
		2 тиждень	–	4	5	–	–	9	
	Тема 2	3 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		4 тиждень	–	4	–	–	–	4	
	Тема 3	5 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		6 тиждень	–	4	–	5	–	9	
	Тема 4	7 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		8 тиждень	–	4	–	5	6	15	
ЗМ 2	Тема 5	9 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		10 тиждень	–	4	–	–	–	4	
	Тема 6	11 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		12 тиждень	–	4	–	–	–	4	
	Тема 7	13 тиждень	2	–	–	–	–	2	
		14 тиждень	–	4	5	–	–	9	
	Тема 8	15 тиждень	2	4	–	–	–	6	
	Тема 9	16 тиждень	2	4	6	–	–	12	
	Колоквіум	17 тиждень	–	4	–	–	–	10	14
	Усього		18	40	10	10	12	10	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Дороніна М. С. Соціологія (візуалізація основних положень) : навчальний посібник / М. С. Дороніна, Л. О. Сасіна. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 172 с.
2. Дороніна М. С. Социология в определениях, схемах и комментариях : учебное пособие для иностранных студентов / М. С. Доронина, Л. А. Сасина. – Харків : Изд. ХНЭУ, 2012. – 96 с.
3. Дубравська Д. М. Основи психології : навч. посіб. / Д. М. Дубравська. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
4. Мажник Н. А. Психологія і педагогіка у схемах і таблицях: навчальних посібник / Н. А. Мажник, Т. В. Голубева. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 192 с.

5. Мажник Н. А. Психологія та педагогіка : навчальний посібник / Н. А. Мажник, Л. О. Сасіна. – Харків : Вид. ІНЖЕК, 2009. – 302 с.

6. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – Москва : "Релф-бук", Киев : "Ваклер", 2001. – 528 с.

7. Психологія : підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-тє вид., стереотип. – Київ : Либідь, 2001. – 558 с.

8. Психологія : навч. посіб. / О. В. Винославська, О. А. Бреусенко-Кузнєцов, В. Л. Зливков та ін. ; за наук. ред. О. В. Винославської. – Київ : Фірма "ІНКОС", 2005. – 352 с.

9. Сасіна Л. О. Соціологія : навч. посіб. / Л. О. Сасіна, Н. А. Мажник. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 208 с.

11.2. Додаткова

10. Андреева Г. М. Зарубежная социальная психология XX столетия / Г. М. Андреева, Н. Н. Богомолова, Л. А. Петровская. – Москва : Изд. Аспект Пресс, 2002. – 286 с.

11. Волков Ю. Г. Социология : учебн. для вузов / Ю. Г. Волков, И. В. Мостовая ; [под ред. В. И. Добренькова. – Москва : Гардарики, 2000. – 432 с.

12. Дружинин В. Н. Когнитивная психология / В. Н. Дружинин, Д. В. Ушаков. – Москва : Изд. ПЕР СЭ, 2002. – 479 с.

13. Касьянов В. В. Социология для экономистов : учеб. для студ. вузов / В. В. Касьянов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 281 с.

14. Кравченко А. И. Социология : учеб. для студ. вузов. / А. И. Кравченко. – Москва : Проспект, 2005. – 534 с.

15. Масионис Д. Социология / Д. Масионис ; пер. с англ. – 9-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2004. – 752 с.

16. Немов Р. С. Практическая психология : Познание себя : Влияние на людей : пособие для уч-ся / Р. С. Немов. – Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 320 с.

17. Прокопенко І. Ф. Психологія : підручник / І. Ф. Прокопенко, С. Д. Максименко, Т. Б. Хомуленко. – Харків : Вид.Фоліо, 2012. – 863 с.

18. Фролов С. С. Социология : учебник / С. С. Фролов. – Москва : Гардарики, 2004. – 344 с.

11.3. Інформаційні ресурси

19. Анурин В. Ф. Социология : учебник для вузов / В. Ф. Анурин, А. И. Кравченко. – Санкт-Петербург : Питер, 2010. – 432 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/555245/>.

20. Библиотека по психологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://flogiston.ru/library>.

21. Вербець В. В. Соціологія : навч. посіб. / В. В. Вербець, О. А. Субот, Т. А. Христюк. – Київ : Кондор, – 2009. – 550 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_-_verbets_vv.

22. Дружинин В. Психология : учебник для гуманитарных вузов [Электронный ресурс] / В. Дружинин. – Режим доступа : http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/drugin/.

23. Ефендиев А. Г. Общая социология : учебн. пособ. для вузов / А. Г. Ефендиев. – Москва : Изд. "Инфра-М", 2009. – 656 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/336770/>.

24. Образовательные ресурсы Интеренета: Психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.alleng.ru/edu/psych3.htm>.

25. Сайт под названием "Психологический словарь" [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psi.webzone.ru/>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	12
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми та плани семінарських та практичних занять.....	17
5.1. Приклад типових практичних завдань за темами.....	20
6. Самостійна робота.....	20
6.1. Рекомендації до написання есе.....	22
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	28
7. Індивідуально-консультативна робота	31
8. Методи навчання	32
9. Методи контролю	35
10. Розділ балів, які отримують студенти	40
11. Рекомендована література.....	44
11.1. Основна.....	44
11.2. Додаткова	45
11.3. Інформаційні ресурси.....	45

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЦІОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Мажник** Наталя Андріївна

Відповідальний за видання *Л. О. Сасіна*

Редактор *О. Г. Лященко*

Коректор *В. О. Бутенко*

План 2017 р. Поз. № 156 ЕВ. Обсяг 47 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*